

بررسی راهبرد تشکیل استان خلیج فارس و تاثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

دکتر زهرا احمدی پور^۱، دکتر حسن جعفرزاده^۲، چمران بویه^۳
(تاریخ دریافت: ۹۳/۶/۲۲، تاریخ تصویب: ۹۳/۸/۳)

چکیده

مدیریت مؤثر سرزمینی، حفظ همبستگی ملی و پیوستگی سرزمینی از عوامل مؤثر در تقسیمات سیاسی فضای ملی است. خلیج فارس از دیرباز تجلیگاه تنوعات و تعارضات فرهنگی در قالب تشیع-تسنن و ایرانی-عربی بوده است. طی چند دهه اخیر از مقوله علت وجودی کشورهای با عمر چند ده ساله، حضور نیروهای بیگانه در خلیج فارس و تشدید تعارضات ایران و غرب شاهد تشدید تعارضات سرزمینی و هویتی در خلیج فارس بوده‌ایم. تشدید نگرانی‌های ناشی از پیامدهای فضایی و طرح ادعاهای مالکیتی کشور امارات متحده عربی درباره جزایر سه‌گانه ایرانی و پشتیبانی دیگر کشورهای عربی از این مطالبات، زمینه طرح استانی با نام خلیج فارس را مطرح فراهم آورد. در این باره گزینه‌های مختلفی وجود دارد که به نظر می‌رسد تشکیل استان خلیج فارس متشکل از جزایر پراکنده، برآورده مقصود باشد. در این تحقیق با استفاده روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای، کارکردهای امنیت آفرین تشکیل استان خلیج فارس مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که تشکیل استان خلیج فارس از طریق کارکردهای جدید استراتژیکی، ژئوکالچری، ژئوپلیتیک شهری و ژئواکونومیکی می‌تواند در تحکیم حاکمیت ایران در این منطقه و نهایتاً امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مؤثر باشد.

واژه‌های کلیدی: استان خلیج فارس، امنیت، تعارضات هویتی-سرزمینی، تقسیمات کشوری

۱- دانشیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس تهران (ahmadyz@modares.ac.ir)

۲- دکترای جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس (jafarzadeh.hassan@yahoo.com)

۳- نویسنده مسئول: دانش‌آموخته جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس تهران (ch.booye@yahoo.com)

مقدمه

دولت‌ها در رویارویی با چالش‌های داخلی و خارجی درگیر تلاشی مداوم برای حفظ سیطره خود بر قلمرو ملی هستند (مویر: ۱۳۷۹: ۱۹۹). در این راستا تقسیمات سیاسی یک کشور، تسهیل‌کننده حاکمیت ملی است و مدیریت سرزمینی را حتی در دورترین نقاط کشور ممکن می‌سازد. اگر این تقسیمات به طور کارآمد طراحی شده باشند، می‌تواند پایه‌های حاکمیت حکومت را در کلیه نقاط کشور نیرومند سازد (احمدی‌پور، ۱۳۷۹: ۲۷۹). یکی از مهمترین و راهبردی‌ترین مناطق تحت حاکمیت جمهوری اسلامی ایران که به دلیل اهمیت ژئوپولیتیکی و ژئواستراتژیکی آن از قرن‌ها پیش تاکنون پیوسته مورد توجه شدید قدرت‌ها و دولت‌های همجوار و غیرهمجوار بوده و بنابراین همیشه در معرض رقابت‌جویی‌ها و کشاکش‌ها در راستای تسلط بر آن بوده است منطقه خلیج فارس است. منطقه یاد شده دست کم از نیمه دوم سده بیستم تجلی‌گاه بروز مطالبات سرزمینی و هویتی موجود در اشکال تعارضات سنتی عرب-عجم و شیعه-سنی میان واحدهای سیاسی آن بوده است که به نظر می‌رسد چالش‌پایداری خواهد ماند. در سال‌های اخیر موضوع حاکمیت ایران بر جزایر سه‌گانه تنب بزرگ، تنب کوچک و ابوموسی، یکی از مهمترین مسائل مرتبط با تمامیت ارضی ایران و یکی از مناقشه‌انگیزترین مباحث در روابط ایران با کشور امارات متحده عربی است. جزایر سه‌گانه به دلیل قرار گرفتن در منطقه خلیج فارس، اشراف بر تنگه هرمز و همچنین پیوند تنگاتنگی که در قوس دفاعی ایران دارند از مختصات ژئوپلیتیکی و استراتژیکی حساسی برخوردارند. از طرف دیگر کشورهای عربی این منطقه در تلاش جهت تغییر هویت این منطقه اقدام به ابداع و انتشار نام‌هایی جعلی در این منطقه کرده‌اند.

هماوردی‌های هویتی، حقوقی و حاکمیتی در منطقه خلیج فارس نموده‌های مختلفی در عرصه ورزش، گردشگری، فضای مجازی، موضع‌گیری‌های رسمی و غیر رسمی، دانشگاهی، نشست و همایش‌های بین‌المللی، برگزاری جشن‌های ملی و بین‌المللی در کرانه‌های خلیج فارس، معرفی هنرهای تجسمی و سنتی مردمان ساکن در کرانه‌های شمالی خلیج فارس، برنامه‌ریزی برای گسترش فرهنگ و هویت ایرانی حاکم بر این آبراهه، جلوگیری از ورود محموله‌هایی که به جای نام خلیج فارس نام جعلی روی آنها نوشته شده، تهیه نامه اعتراض‌آمیز از سوی پژوهشگران ایرانی و ارسال آن به بنیادهای علمی و دانشگاهی و چاپ تمبرهایی با عنوان و نقشه خلیج فارس به زبان‌های فارسی و انگلیسی از جمله راهکارها و اقدامات فرهنگی از سوی دولت و ایرانیان در سراسر جهان بوده‌اند. همچنین در سال‌های گذشته، کارشناسان ایرانی کوشش خود را در گردآوری و ارائه مستندات حقوقی برای اثبات مالکیت ایران بر جزایر صرف کرده‌اند که بخش عمده مکتوبات در این حوزه را شامل می‌شود.

گردآوری شواهد حقوقی اگرچه اقدامی شایسته است اما کافی به نظر نمی‌رسد چراکه اختلاف میان ایران و شیخ‌نشین‌های امارات، دست‌کم در مرحله کنونی بیشتر ماهیتی سیاسی دارد تا حقوقی. بنابراین پایداری این چالش‌ها برخی از کارشناسان را به در بازنگری در مقوله نظام تقسیمات کشوری (که تسهیل‌کننده حاکمیت ملی یک کشور در قلمرو سرزمینی خود است) با تأکید بر دو موضوع جزایر ایرانی و هویت خلیج فارس ترغیب کرده است.

بر این اساس، نوشتار کنونی بر آن است تا با ارائه راهکاری مبتنی بر ایجاد یک استان جدید در محدوده جزایر ایرانی در خلیج فارس چالش ژئوپولیتیکی ایران در منطقه پاسخ دهد. به عبارت دیگر راهبرد تشکیل استان خلیج فارس چه کارکردهایی را در پی خواهد داشت و در نهایت این امر چه تاثیری را بر امنیت جمهوری اسلامی ایران خواهد گذاشت؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی و ماهیتی اکتشافی دارد. از آنجا که هدف این تحقیق تبیین طرح تشکیل یک موجودیت سیاسی جدید در تقسیمات داخلی کشور است؛ نگارندگان با مشخص کردن محدوده جغرافیایی پیشنهادی خود به کارکردهای مختلف آن در عرصه داخلی و خارجی پرداخته‌اند. در این راستا به منظور گردآوری اطلاعات و منابع در خصوص این تحقیق از منابع کتابخانه‌ای همچون کتاب، مقاله، اینترنت، روزنامه و... بهره گرفته شده است.

مبانی نظری تحقیق

تقسیمات کشوری (تعریف، اهداف، شاخص‌ها)

تقسیمات کشوری نوعی سازمان‌دهی فضایی-اداری برای تسهیل در اعمال حاکمیت دولت، شیوه مدیریت و تصمیم‌گیری و همچنین انتظام نوع و نحوه رابطه مسئولان و مردم می‌باشد. نظام سازماندهی سیاسی هر کشور در قالب تقسیمات کشوری به مرحله اجرا در می‌آید (احمدی‌پور، ۱۳۹۰: ۳). در واقع این تقسیمات، چارچوب فعالیت نهادهای سیاسی، اداری، حاکمیتی را در عرصه سرزمین تعیین می‌کند (hadju, 1987:3). سطح اختیارات و قدرت تصمیم‌گیری و نیز کارکرد سیاسی واحدهای تقسیماتی درون کشوری تا حد زیادی تابع نوع دولت و نظام سیاسی سطح ملی می‌باشد (Rennie Short: 1993)؛ به معنای اینکه ماهیت دولت و نحوه اعمال حاکمیت آن اعم از اینکه بسیط یا متمرکز، فدرال و یا ناحیه‌ای باشد، تفاوت می‌کند. هدف از تقسیمات کشوری که مورد توجه تمام نظام‌های سیاسی می‌باشد، تسهیل در ارائه خدمات و امکانات برای مناطق مختلف یک کشور و همچنین تسهیل حاکمیت دولت تا پایین‌ترین سطح سیاسی در کشور است (احمدی‌پور، ۱۳۸۵: ۲). مهمترین شاخص‌ها و ملاک‌های مورد

استفاده در تقسیمات کشوری عبارتند از: شاخص جمعیت، شاخص وسعت و قلمرو، شاخص درجه همگنی جامعه، شاخص‌های اداری، شاخص میزان قابلیت دسترسی و فاصله، شاخص همگنی طبیعی، شاخص همگنی فرهنگی، شاخص شیوه یا سبک معیشت، شاخص حوزه نفوذ مکان‌های مرکزی، شاخص ضرورت‌های ویژه امنیتی، شاخص اندیشه‌های استراتژیک دولت (احمدی‌پور، ۱۳۸۶: ۸). همچنین احساس تعلق و هویت مکانی افراد ساکن در محدوده سرزمینی یکی از مولفه‌های انسانی تاثیرگذار در فرآیند سازماندهی سیاسی فضا است (احمدی‌پور و میرزایی تبار، ۱۳۸۹: ۵۱). وظیفه پایه‌ای و ماهوی تقسیمات کشوری، تامین بستر و چارچوب مناسب برای تامین امنیت ملی است (کریمی‌پور، ۱۳۸۸: ۶).

امنیت ملی

نهادینه شدن مفهوم امنیت ملی در اوایل جنگ سرد اتفاق افتاد که در ابتدا به متحدین آمریکا و سپس به نظام بین‌المللی تسری پیدا کرد (بوزان و ویور، ۱۳۸۸: ۱۵۳). در طول تاریخ داشتن امنیت برای هر کشوری لازم و ضروری بوده است؛ در گذشته امنیت ملی عمدتاً از نظر تهدید نظامی خارج از مرزها مورد توجه قرار می‌گرفت که مقابله با آن نیز سازوکار نظامی داشت. امروزه این مفهوم از حوزه تعاریف کلاسیک خود خارج شده و رابطه تنگاتنگی با توسعه یافته است (اطاعت و موسوی، ۱۳۹۰: ۷۰). در *دانشنامه سیاسی*، امنیت در لغت، حالت فراغت از هرگونه تهدید یا حمله یا آمادگی برای روبرویی با هر تهدید و حمله آمده است (آشوری، ۱۳۹۱: ۳۸). منظور از امنیت ملی به معنای عام کلمه، تلاش حکومت به منظور فراهم کردن محیطی دور از خطرهایی است که به طور جدی متوجه ارزشهای حیاتی کشور می‌شود. والتر لیپمن محقق و نویسنده سرشناس آمریکایی در تعریف امنیت ملی معتقد است: «یک ملت وقتی دارای امنیت است که در صورت اجتناب از جنگ بتواند ارزشهای اساسی خود را حفظ کند و در صورت اقدام به جنگ بتواند آن را به پیش ببرد (از غندی و روشندل، ۱۳۷۴: ۱۴۶). امنیت ملی متأثر از عوامل مختلفی است که خاستگاه آنها سه حوزه جغرافیا، سیاست و قدرت می‌باشند. عوامل تولید کننده و یا بر عکس تهدید کننده امنیت عمدتاً عبارتند از: موقعیت و مشخصات ژئوپلیتیکی و جغرافیایی کشور، وضع جمعیتی کشور، قدرت اقتصادی، استقلال یا وابستگی کشور به خارج از مرزها، روحیه نیروهای ارتش، سطح علمی و نبوغ دانشمندان، ویژگی‌های رهبران سیاسی، تکنولوژی، سیاست جهانی در خصوص مدیریت و خلع سلاح و ... (حافظ‌نیا، ۱۳۸۵: ۲۳۸-۳۲۷).

تقسیمات کشوری از منظر امنیتی

به‌طور کلی ژئوپلیتیک و جغرافیایی سیاسی در مراحل کاربردی سیاست‌های ملی، در امتداد هم قرار دارند. با توجه به این اصل، سیاست خارجی یک کشور هنگامی طبیعی و حقیقی است که ادامه زندگی سیاسی و سیاست‌های داخلی آن کشور شکل‌دهنده زندگی سیاسی-اقتصادی و منابع ملی آن کشور باشد و سیاست خارجی کشور، در پی‌گیری همان منافع ملی در صحنه‌های فراملیتی، جنبه‌ای ژئوپلیتیک به خود می‌گیرد (مجتهدزاده، ۱۳۸۱: ۲۱). بنابراین اگر چه تقسیمات سرزمین و راهبردهای مقیاسی به عنوان راهبردی در راستای سهولت در کنترل قلمرو حاکمیتی و تقویت قدرت و اقتدار ملی، مبحثی مربوط به جغرافیای سیاسی است، با این حال آنجا که این تقسیمات با مسائل و عوامل فرامرزی در هم تنیده شود یک موضوع ژئوپلیتیکی خواهد شد.

از نقطه نظر امنیتی، تقسیمات کشوری به معنای مدیریت سرزمین است. این تقسیمات از آن جهت صورت می‌گیرد که دولت در حالی که حاکمیت خود را در دورترین نقاط کشور اعمال می‌کند، بتواند خدمات لازم را به سهولت در اختیار همگان قرار دهد. در واقع تقسیمات کشوری، تسهیل‌کننده حاکمیت ملی است (احمدی‌پور، ۱۳۷۹: ۲۷۹). از نقطه نظر امنیت ملی، منطقه‌بندی داخلی یک کشور زمانی کارساز است که روان و کارآمد بوده و کمترین تنش و بیشترین مشارکت و همکاری متقابل را در درون منطقه و بین مناطق همجوار به وجود آورد. بهره‌برداری مطلوب و منطقی از منابع به گونه‌ای که با توزیع بهینه امکانات توأم و متناسب باشد. می‌تواند زمینه تحقق توسعه پایدار و کنترل استراتژیک مستمر تحت حاکمیت و اعمال قانون و در نتیجه ایجاد وحدت انسجام ملی را فراهم آورد. تقسیمات کشوری، زمانی و منطقی و دارای عملکردی استراتژیک خواهد بود، که در حد وظایف خود بتواند ضمن تقویت منطقه هسته‌ای و تقویت ارتباط محور-حاشیه و زدودن مرزهای بحرانی، زمینه‌ی افزایش قلمرو مؤثر ملی را مهیا نماید. در این صورت می‌توان هدف کلی تقسیمات کشوری را «تهیه چارچوب و بستر مناسب برای تداوم بقای ملی، امنیت ملی و تسهیل توسعه متوازن منطقه‌ای محسوب نمود» (کریمی‌پور، ۱۳۸۱: پیشگفتار). عکس این امر نیز صادق است؛ یعنی اگر تقسیمات کشوری منطبق بر اصول و ضوابطی که مورد قبول عامه است، صورت نپذیرد، می‌تواند با خدشه بر حاکمیت دولت، آن را به مشکلات اساسی رو به رو گرداند (احمدی‌پور، ۱۳۷۹: ۲۷۹). تشکیلات و تقسیمات اداری-سرزمینی کارآمد باعث ثبات کشور از طریق نظارت و کنترل بر مناطق، اجرای قانون و همچنین برقراری امنیت در ابعاد گوناگون اجتماعی، اقتصادی و سیاسی می‌شود. در واقع مدیریت یک کشور نیازمند یک سیستم اداری - سرزمینی قوی می‌باشد تا برنامه‌های توسعه را در ابعاد گوناگون، در قالب این سیستم بر روی کل جامعه اجرا کرد (creagna, 2001: 4).

بحث و یافته‌های تحقیق

خلیج فارس و امنیت ملی ایران

بی‌تردید ایران در طول تاریخ، از لحاظ نظامی قوی‌ترین کشور منطقه بوده است. همچنین ایران با داشتن ۱۳۷۵ کیلومتر خط ساحلی، از بندرعباس تا شبه جزیره فاو، به تنهایی ۵۶/۵٪ کل سواحل خلیج فارس را در اختیار دارد. علاوه بر موارد فوق، بزرگ‌ترین حوزه‌های نفت و گاز منطقه، یعنی حدود ۱۶/۵٪ ذخایر نفت و ۴۵/۵٪ ذخایر گاز طبیعی منطقه متعلق به ایران است (احمدی، ۱۳۷۷: ۷۶-۵۱). قسمت اعظم ذخایر نفتی و گازی ایران در خلیج فارس واقع شده و از آن مهم‌تر اینکه تقریباً تمام نفت ایران، از طریق خلیج فارس و تنگه هرمز به خارج صادر می‌شود. ایران برخلاف بسیاری کشورهای منطقه، از خط لوله انتقال نفت به خارج برخوردار نیست و از این لحاظ به شدت به تنگه هرمز وابستگی دارد، همچنین حدود هشتاد درصد تجارت خارجی ایران از طریق خلیج فارس انجام می‌پذیرد که شامل هر دو بخش واردات و صادرات است. با این توضیحات در خصوص جایگاه و اهمیت خلیج فارس، به راحتی می‌توان وارد بحث اهمیت جزایر سه‌گانه ابوموسی، تنب بزرگ و کوچک برای کشورمان شد. سه جزیره مورد بحث، برای دفاع از امنیت ملی ایران و حفاظت از تنگه هرمز اهمیت انکارناپذیر دارند. اشراف این سه جزیره به منطقه خلیج فارس، از دیگر دلایل اهمیت آنهاست و ایران که به لحاظ تاریخی همواره بر این جزایر حاکمیت داشته و دارد، از این منظر به جزیره‌های سه‌گانه می‌نگرد (هرمیداس باوند، ۱۳۷۷: ۲۳۱). واقع شدن در حاشیه تنگه هرمز به طور متوسط در هر ۱۲ دقیقه یک کشتی نفت‌کش از تنگه هرمز عبور می‌کند و در مجموع ۴۰٪ از نفت مصرفی کشورهای جهان از این تنگه عبور می‌نماید، حاشیه شمالی این تنگه در اختیار ایران است و سواحل جنوبی آن تحت حاکمیت دولت عمان قرار دارد، از آنجائی‌که عمان حضور چندانی در خلیج فارس ندارد، ایران به عنوان تنها تأمین‌کننده امنیت در منطقه مزبور است و از اهمیت شایانی برخوردار می‌باشد (عزتی، ۱۳۸۷: ۷). همچنین موقعیت ویژه خلیج فارس از نظر دارا بودن ذخایر غنی نفت و گاز و هم‌چنین موقعیت استراتژیک و اهمیت آن به عنوان یک بازار مطلوب اقتصادی، تغییر و تحولات سیاسی سال‌های اخیر منطقه که متکی بر ایدئولوژی اسلامی است و بسط و حرکت آن در کشورهای منطقه توجه جهان را به شدت به این منطقه معطوف داشته است (عبدالله خانی، ۱۳۸۳: ۶۸).

منطقه پیشنهادی تشکیل‌دهنده استان خلیج فارس

در خلیج فارس ۱۳۰ جزیره وجود دارد که ایران با ۳۳ جزیره (پانزده جزیره مسکونی و هجده جزیره غیرمسکونی) بیشترین مساحت سرزمینی را علاوه بر طول سواحل بندری و مرزهای آبی

خود داراست. جزایر تحت اختیار ایران، علاوه بر ذخایر نفت و گاز و منابع معدنی و دریایی، مزیت‌های خاص خود را دارا هستند، به گونه‌ای که اقتداری تام و موقعیتی ممتاز را نصیب ایران نموده است. منفک شدن جزایر کیش، قشم، لوان، هندورابی، شتوار، ابوموسی، تنب بزرگ، تنب کوچک، سیری (سری)، فرور بزرگ، فرور کوچک، هنگام و لارک از قلمرو سیاسی- اداری استان هرمزگان و ادغام آنها در یک واحد تقسیماتی جدید می‌تواند با توجه به پتانسیل‌های گسترده این منطقه، زمینه برپایی استان مجمع‌الجزیره‌ای خلیج فارس باشد. در اینجا جزایر (واحدهای سیاسی- اداری) استان پیشنهادی در قالب جدول زیر (جدول شماره ۱) معرفی می‌شود:

(جدول شماره ۱): جزایر یا واحدهای اداری- سیاسی استان جدید خلیج فارس

جزایر	توضیحات
قشم	جزیره پهناور قشم با مساحتی نزدیک به ۱۵۰۰ کیلومتر مربع نه تنها بزرگترین جزیره در ایران بلکه از بسیاری از کشورهای مستقل جهان نیز بزرگتر است. این جزیره در نزدیکی تنگه هرمز قرار دارد و بزرگترین و پرجمعیت‌ترین جزیره خلیج فارس است. سابقه تاریخی قشم به پیش از اسلام می‌رسد و جمعیتی افزون بر ۸۵ هزار نفر دارد که در ۶۰ آبادی و پنج شهر بزرگ و کوچک (قشم، درگهان، طبل، رمچاه، لافت و رمان) به سر می‌برند. جزیره قشم دومین بندر آزاد تجاری ایران است که سواحل آن برای ایجاد لنگرگاه مناسب است. این جزیره ۱۵ بندر صیادی و تجاری دارد. علاوه بر جمعیت بومی و ساکن، جزیره قشم دارای جمعیت غیربومی و مهاجر بسیاری است که به‌طور عمده در بخش‌های تجارت، بازرگانی، صنایع و معادن، ادارات و دوایر دولتی و ارگان‌ها، بانک‌ها، تشکیلات سازمان منطقه آزاد قشم و دیگر بخش‌های خدماتی به فعالیت اشتغال دارند.
کیش	جزیره کیش با مساحت ۸۹/۷ کیلومتر مربع و با طول ۱۵/۶ و عرض ۷ کیلومتر، در جنوب باختری بندرعباس واقع شده است. جزیره کیش با مساحت ۹۱ کیلومتر مربع، پیرامون ساحلی ۴۳ کیلومتر و شکل کلی تقریباً بیضی، در فاصله ۱۸ کیلومتری بندر گرز (بندر آفتاب) - سرزمین پیوسته ایران- در خلیج فارس قرار دارد. جمعیت جزیره کیش، بر پایه‌ی سرشماری همگانی نفوس و مسکن در سال ۱۳۸۵، برابر با ۲۰،۶۶۷ نفر بوده است که عمدتاً در شهر کیش ساکن هستند. استعدادهای طبیعی و موقعیت جغرافیایی ویژه آن زمینه بهره‌برداری جهانگردی و تجاری از آن را در حد قابل توجهی فراهم ساخته است. جزیره کیش از نظر محیط‌زیست طبیعی، یکی از بکرترین مناطق خلیج فارس است.

جزایر	توضیحات
لاوان	نام دیگر این جزیره "شیخ شعیب" است. جمعیت آن در حدود ۲۵۰۰ نفر است که بیشتر آنان از نژاد عرب‌اند. بیشتر ساکنان جزیره لاوان از اهل سنت، شاخه شافعی و از پیروان امام محمد ادریس شافعی هستند و ۳۵٪ از جمعیت این منطقه شیعه هستند. آنها به زبان عربی و فارسی تکلم می‌کنند. این جزیره از شمال شرقی به بندر مقام، از شرق به جزیره شتور و از جنوب به حوزه‌های نفتی رسالت، رشادت و سلمان محدود می‌شود. وسعت این جزیره ۷۶ کیلومتر مربع است و پس از قشم و کیش بزرگ‌ترین جزیره ایران در آب‌های خلیج فارس است. این جزیره که منبع مرجانی دارد دارای ۲۰ کیلومتر طول و بین ۴,۵ تا ۷ کیلومتر عرض است. در حدود ۴۵ کیلومتر مربع از قسمت غیرمسکونی و نیمه سنگی جزیره در تصرف شرکت ملی نفت ایران است.
تنب بزرگ و کوچک	تنب بزرگ در فاصله ۱۵۶ کیلومتری (۹۷ مایلی) از شهر بندرعباس، مرکز استان هرمزگان، ۴۳,۵ کیلومتری (۲۷ مایلی) از شمال شرقی جزیره ابوموسی قرار دارد و طول و عرض آن ۹/۳ در ۷۵/۳ کیلومتر و مساحت آن ۳/۱۰ کیلومتر مربع می‌باشد و مرتفع‌ترین نقطه جزیره تنب بزرگ ۵۳ متر از سطح دریا ارتفاع دارد تنب کوچک در حدود دوازده کیلومتری مغرب تنب بزرگ، واقع است. فاصله آن با جزیره حمرا در کرانه‌های عربی (رأس الخیمه) حدود هشتاد کیلومتر و با کرانه‌های ایرانی (بندر لنگه) ۴۵ کیلومتر است. تنب بزرگ از بندر لنگه کمتر از پنجاه کیلومتر فاصله دارد، در حالی که مسافت آن از کرانه‌های رأس الخیمه هفتاد کیلومتر می‌باشد. از سوی دیگر تنب بزرگ در کمترین فاصله خود با خاک ایران در ۳۱ کیلومتری جنوب جزیره قشم واقع شده است. دولت ایران بعد از پس گرفتن این جزیره از بریتانیا، اعلام کرد که مردم جزیره در انتخاب تابعیت ایران یا تابعیت رأس الخیمه آزادند و متعاقب آن، بیشتر ساکنان جزیره به رأس الخیمه مهاجرت کردند. هم اکنون شمار درخور توجهی از ایرانیان در این جزیره به امور اقتصادی و اداری مشغول‌اند.
سیری	جزیره سیری جزء شهرستان ابوموسی در خلیج فارس می‌باشد و از جهت موقعیت در باختر جزیره ابوموسی، خاور جزیره لاوان، جنوب باختری بندرعباس، جنوب بندرلنگه و شمال خاوری شیخ‌نشین دویی قرار دارد. جزیره سیری از دهستان مزروقی بخش لنگه شهرستان لار در ۸۵ کیلومتری جنوب باختری لنگه واقع است. طول جزیره ۷ و عرض آن ۴/۵ کیلومتر است. جزیره سیری در فاصله ۱۴ مایلی (۲۶ کیلومتر) جزیره فارور کوچک ۲۳ مایلی (۴۳ کیلومتر) جزیره فارور بزرگ - ۲۵ مایلی (۴۶ کیلومتر) جزیره ابوموسی ۴۵ - مایلی (۸۳ کیلومتر) جزیره تنب - ۴۷ مایلی (۸۷ کیلومتر) جزیره کیش در حدود ۸۹ کیلومتری ساحل لنگه و ۱۰۹ مایلی (۲۰۱ کیلومتر) جزیره قشم قرار دارد.

جزایر	توضیحات
ابوموسی	جنوبی‌ترین جزیره ایرانی آبهای خلیج فارس، جزیره ابوموسی است که با مساحت حدود ۲۵ کیلومتر مربع در ۲۲۲ کیلومتری بندرعباس و ۷۵ کیلومتری بندر لنگه واقع شده است. این جزیره یکی از نقاط مهم استراتژیک خلیج فارس محسوب شده و یکی از مراکز صدور نفت خام کشور است که با ظرفیتی قابل توجه فعالیت می‌کند. ابوموسی به همراه تنب بزرگ و کوچک اهمیت راهبردی بالایی دارند و مالکیت ایران بر بخش قابل ملاحظه‌ای از جنوب خلیج فارس و به ویژه تسلط ایران بر تنگه هرمز را تضمین می‌کنند. علاوه بر آن به دلیل عمق مناسب تنها معبر حیاتی عبور نفتکش‌ها و کشتی‌های بزرگ جنگی در محدوده این جزایر قرار دارد.
هرمز	هرمز جزیره‌ای است بیضی شکل که نوعی گنبد نمکی است و حدود ۴۲ کیلومتر مربع برابر با ۱۶ مایل مربع مساحت دارد و در ورودی خلیج فارس در ۸ کیلومتری بندرعباس واقع شده است. این جزیره را به علت موقعیت جغرافیایی آن و مجاورت با تنگه هرمز، کلید خلیج فارس می‌دانند. همین موقعیت است که آن را در طول تاریخ، از نظر راهبردی و بازرگانی از اهمیت خاصی برخوردار ساخته است. آب و هوای این جزیره گرم و مرطوب است و در تابستان گرم و شرجی و در زمستان معتدل است.
فارور بزرگ	جزیره فارور در شمال جزیره سیری و جنوب خاوری جزیره کیش و جنوب باختری بندرلنگه قرار گرفته است. کرانه شمالی آن ۲۳ کیلومتری جنوب رأس نخیلو قرار گرفته است. به لحاظ ژرفای زیاد آب در پیرامون، پهلوگیری و نزدیک شدن کشتی‌های بزرگ میسر است. در حال حاضر، جزیره غیر مسکونی است و تنها تعدادی مأمور دولتی در آن حضور دارند. در بهمن‌ماه ۱۳۸۹ قانون الحاق جزایر هندورابی و فارور کوچک و بزرگ به محدوده منطقه آزاد کیش از سوی رئیس‌جمهور ابلاغ شد.
فارور کوچک	جزیره فارور کوچک (نبی فرور) در ۱۹ کیلومتری جنوب باختری جزیره فارور و شمال جزیره سیری قرار گرفته است و از یک تخته سنگ به ارتفاع ۳۷ متر و قطر ۵/۱ کیلومتر تشکیل شده است.
لارک	جزیره لارک یکی از جزایر دیدنی در خلیج فارس است که ۷/۴۸ کیلو متر مربع مساحت دارد و در فاصله ۱۸ مایل دریایی از مرکز استان شهر بندرعباس و ۶ مایل دریایی از شهر قشم و در جنوب خاوری این شهر، در تنگه هرمز قرار دارد. در این جزیره فعالیت کشاورزی وجود ندارد و تنها فعالیت اقتصادی اکثر اهالی جزیره لارک صید و غواصی است.

جزایر	توضیحات
شتوار (شیدرو)	جزیره شتور در فاصله حدود یک و نیم کیلومتری جنوب شرقی جزیره لاوان قرار دارد. طول جزیره ۱,۷ کیلومتر و عرض آن ۸۰۰ متر است. فاصله شتوار تا کیش ۸۶ کیلومتر و تا بندر لنگه ۱۷۶ کیلومتر است. جزیره کاملاً مرجانی بوده و جزء مناطق حفاظت شده محیطزیستی می‌باشد. این جزیره از با ارزش‌ترین و مهم‌ترین پناهگاه‌های حیات وحش (پرنده‌گان، لاک‌پشت‌های دریایی، ماهی‌ها و دلفین‌ها) در خلیج فارس محسوب می‌شود.
هندورابی	جزیره هندورابی با ۲۲/۸ کیلومتر مربع مساحت، در فاصله ۳۲۵ کیلومتری بندرعباس و ۱۳۳ کیلومتری بندر لنگه و در حد فاصل بین دو جزیره کیش و لاوان قرار گرفته است. این جزیره سرزمینی هموار و تقریباً بدون عارضه طبیعی است. این جزیره از نظر سیاحت و ایرانگردی از زیرمجموعه‌های کیش است که با توجه به امکانات و استعداد طبیعی جزیره از نظر آب، خاک، هوا و شرایط خاص تجاری جزیره کیش و همچنین برخورداری از زیبایی‌های طبیعی، قادر است بخشی از نیازهای سیاحتی و گردشگری ایرانگردان را تأمین کند. در بهمن‌ماه ۱۳۸۹ قانون الحاق جزایر هندورابی و فارور کوچک و بزرگ به محدوده منطقه آزاد کیش از سوی رئیس جمهور ابلاغ شد.
هنگام	جزیره هنگام با آبادی‌های کوچک با وسعت حدود ۵۰ کیلومتر مربع در جنوب جزیره قشم واقع شده و دارای معادن نمک و خاک و سرب است. این جزیره ۶,۳۳ کیلومتر مربع مساحت دارد و به شکل مخروط ناقصی است که در کرانه‌های جنوبی جزیره قشم واقع شده است. فاصله آن تا بندرعباس حدود ۴۳ مایل دریایی و تا شهر قشم حدود ۲۹ مایل دریایی است. تنها فعالیت اقتصادی در جزیره هنگام، که بیشتر اهالی از دیرباز به آن مشغول بوده‌اند، ماهیگیری بوده است.

نقشه شماره ۱: محدوده جغرافیایی استان پیشنهادی خلیج فارس

تجزیه و تحلیل

مهمترین کارکردهای تشکیل استان جدید خلیج فارس در چهار بخش استراتژیک، ژئوکالچر، ژئوپولیتیک شهری و ژئوآکونومیک مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است:

کارکرد استراتژیکی استان جدید

در سالهای گذشته دولت آمریکا با همکاری کشورهای حاشیه خلیج فارس، سعی در گسترش نفوذ خود در این منطقه دارد. منطقه‌ای که هم به لحاظ ژئوپولیتیکی و هم ژئوآکونومیکی اهمیت دارد. از دیدگاه دستگاه سیاست‌گذاری ایالات متحده، منافع این کشور، از جمله امنیت کشورهای میانه رو عرب و هم چنین خروج آزادانه نفت از منطقه، از سوی منابع گوناگون مورد تهدید است. از این رو، آمریکا به حضور نظامی خود در منطقه شرقی مدیترانه، خلیج فارس و اقیانوس هند هم چنان ادامه خواهد داد (صادقی، ۱۳۸۰: ۱۱۶). تازه‌ترین استراتژی آمریکا، تلاش برای تشکیل همکاری جدیدی تحت عنوان "مجمع همکاری استراتژیک" متشکل از کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و آمریکا است (saudiembassy.net). بر این اساس بخشی از استراتژی ژئوپولیتیکی آمریکا در مورد ایران، شکل‌دادن به یک بلوک ژئوپولیتیکی جدید همراه با کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس است که با قدرت‌یابی ایران به صورت ذاتی مخالفند (state.gov). تشکیل مجمع همکاری استراتژیک به همراه ایجاد سپر موشکی در حاشیه خلیج فارس چالش ژئوپولیتیک ایران در آینده خواهد بود. گام اول ایران باید نسبت تحکیم بنیادهای حاکمیتی بر آن بخش از فضای سرزمینی خود که مورد ادعای عامل بیگانه است اهتمام کند. جزایر ابوموسی، تنب کوچک و تنب بزرگ از مهمترین مناطق استراتژیک و راهبردی جمهوری اسلامی ایران هستند که حاکمیت مطلق بر آنها نقش عمده‌ای در گسترش نفوذ و موقعیت استراتژیک ایران در خلیج فارس ایفا می‌کنند. مهم‌ترین دلیل اهمیت جزایر سه‌گانه را در مباحث نظامی جستجو کرد. این دو جزیره (تنب بزرگ و کوچک) به همراه ابوموسی بخشی از سیستم دفاعی و حفاظتی تنگه هرمز و کرانه‌های جنوبی کشور را تشکیل می‌دهند (هرمیداس باوند، ۱۳۷۷: ۲۳۱). از دید ژئواستراتژیک می‌توان گفت با تشکیل استان جدید در این منطقه، زمینه گسترش نظارت و اعمال حاکمیت نهادهای حکومتی در این منطقه نیز بیشتر می‌شود و با انتقال موسسات اداری، سیاسی، خدماتی، اقتصادی، نظامی و... و به تبع آن مهاجرت جمعیت به این جزایر، موقعیت و نفوذ جمهوری اسلامی ایران بر این منطقه استراتژیک نیز گسترش خواهد یافت و در نهایت کنترل استراتژیک حکومت را مستحکم‌تر خواهد کرد. از طرف دیگر بدون تردید رشد و توسعه استانداردهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی این جزایر در قالب پدافند غیرعامل زمینه‌ساز تقویت هر چه بیشتر همگرایی و یکپارچگی سرزمینی خواهد شد. به

عبارت دیگر سیاست راهبردی رشد و شکوفایی این جزایر در قالب پدافند غیرعامل به عنوان یک واحد مستقل تقسیمات درون سرزمینی، ادعای مالکیت بر بخش‌های مسکونی و آباد یک کشور را بسیار دشوارتر از ادعا بر چند جزیره نیمه مسکون و ناآباد می‌کند. این امر می‌تواند تامین امنیت را نه تنها در قالب استراتژی سخت‌افزاری نظامی، بلکه با ایجاد کارکردهای مختلف سیاسی، اقتصادی، اداری و... در این منطقه ایجاد کرد. این امر زمانی بیشتر ضرورت خود را نشان می‌دهد که دشمنی‌های کشورهای عرب خلیج در پیوند با استراتژی ضد ایرانی آمریکا قرار دارد.

کارکرد ژئوکالچر

از دیدگاه ژئوکالچر، با تشکیل استانی با نام ملی خلیج فارس و متشکل از ساکنان بومی و غیربومی، سبب پیوند هویت محلی این منطقه با هویت ملی ایران خواهد شد. در این راستا می‌توان مولفه‌ها و نمادهای هویت ملی را همسو با هویت‌های محلی گسترش داد. این امر از آنجایی اهمیت دارد که در سال‌های اخیر در سطح منطقه‌ای خلیج فارس به عنوان مفهومی فرهنگی، چالش هویتی کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس و ایران است.

نمود عینی تعارضات هویتی و فرهنگی اعراب و ایرانیان در تلاش مستمر کشورهای عربی برای دگرنامی خلیج فارس به واژه جعلی نمایان است. در سالهای اخیر ادعای طرف اماراتی فراتر از یک اختلاف سرزمینی و بیشتر مسئله‌ای هویتی برای جهان عرب شده است و طرف اماراتی توانسته است در سال‌های اخیر حمایت طرف‌های سوم بیشتری به خود جلب کند. به نظر می‌رسد آنچه در این میان می‌تواند منافع و مصالح ملی ما را حفظ کند و تأکیدی بر ایرانی بودن جزایر سه‌گانه هویت خلیج فارس باشد افزون بر پاسداشت یاد و نام آن در قالب برگزاری مسابقات، جشنواره‌ها، در سطح ملی، تشکیل استان خلیج فارس باشد؛ استانی که ترکیبی از جزایر ایرانی و بخشی از خشکی پهنه سرزمینی جنوب کشور را شامل شود. در این حالت همه کشورهای جهان حتی کشورهای تندرو عرب هم چاره‌ای جز درج نام استان خلیج فارس در کنار نام جعلی خلیج در نقشه‌های جغرافیایی نخواهند داشت. از منظر ژئوپلیتیکی، کارکرد ژئوکالچری تشکیل استان خلیج فارس بر نام آن مترتب است؛ زیرا وجود یک استان در خلیج فارس به همین نام در داخل آبهای خلیج فارس به نوعی تثبیت این نام تاریخی است. بر این اساس بازتاب استان خلیج فارس بر روی نقشه‌های بین‌المللی در قالب جزایر پراکنده آن تصویری ذهنی و نوعی برداشت دیداری به مخاطب خواهد داد که مبانی قضاوت او در پذیرش ایرانی بودن خلیج فارس خواهد شد. نقش تصویر در زندگی روزمره آشکار و مشهود است. مثلاً علائم راهنمایی و رانندگی به صورت تصویر بوده و جهانی‌اند. این علائم به سرعت اطلاعات لازم را به رانندگان و عابرین پیاده انتقال می‌دهند. تاثیر تصاویر بیشتر از

متن‌های نوشتاری است. در پیشینه تاریخ انسان، حرکت بشر از تصویر به سوی متن بوده است (ظهرابی، ۱۳۸۶: ۲۵۱). همچنین در راستای دیگر اقدامات فرهنگ و هویتی می‌توان در ساخت بناهای جدید این جزایر می‌توان معماری ایرانی را به عنوان یک استراتژی مهم پیگیری کرد تا آنچه از خانه و بازار و اداره و اماکن تفریحی، گردشگری و... در آن ساخته می‌شود به سبک و نمای بناهای اصیل ایرانی باشد تا حتی از منظر دیداری و بصری هم ایرانی بودن این جزایر تقویت شود.

پویایی کارکردها و ژئوپلیتیک شهری

واقعیت شهر در عصر جدید با مجموعه‌ای از روابط مبتنی بر فیبر نوری در مقیاس درون شهری، برون شهری، مقیاس‌های منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و حتی در سطح فراتر یعنی درون سیاره‌ای آمیخته شده است و در جریان این روابط قدرت و رقابت ماهیتی تعیین‌کننده دارند (صیامی، ۱۳۹۰: ۱۵۱). تقابل قدرت بین دو الگوی زیست فرهنگ ایرانی-اسلامی و شیوخی‌گری عربی در چهارچوب ژئوپلیتیک شهری منطقه خلیج فارس نمایان خواهد شد. این در حالی است که در حال حاضر کشورهای عربی منطقه علی‌رغم ضعف در بنیادهای جغرافیای سیاسی خود اقدام به احداث جزایر مصنوعی کرده‌اند. این اقدام در فضایی صورت می‌گیرد که همواره مورد ادعای کشورهای عرب بوده و ادعای مالکیتی دارند. این جزایر شامل سه جزیره مصنوعی به شکل نخل و مجموعه ۳۲۵ جزیره مصنوعی به شکل نقشه جهان است (tabnak.ir). بدون شک احداث جزایر مصنوعی در خلیج فارس توسط کشورهای عربی، بدون در نظر گرفتن موقعیت ژئوپلیتیکی جزایر ایرانی و مالکیت ایران بر آنها نیست. خشک کردن دریا در سواحل جنوب خلیج فارس از سوی کشور امارات، پدیده‌ای است که علاوه بر تأثیر بر محیط‌زیست، ادعای آینده امارات مبنی بر احتساب خط مبدا دریایی و گسترش آبهای سرزمینی و گسترش مرزهای آبی به سمت جزایر ایرانی بویژه جزیره استراتژیک ابوموسی را هموارتر خواهد ساخت (محمدی، ۱۳۹۱). از مهمترین اهداف احداث جزایر مصنوعی در خلیج فارس از سوی امارات، تشکیل اجتماعات انسانی و توسعه کارکردهای شهری با فرهنگ عربی در روی این پهنه جغرافیایی است. از منظر ژئوپلیتیک شهری اصطحکاک نیرو میان طبقات سیاسی، اقتصادی و گروه‌های فرهنگی - اجتماعی و حتی نهادها و سازمان‌های حکومتی و مدیریتی استان خلیج فارس با مجموعه شهری عربی منجر به مشارکت شهروندان و ساکنین در توسعه این استان خواهد شد. تشکیل استان خلیج فارس می‌تواند پاسخی بر اقدامات دولت امارات باشد. از آنجایی که عملکرد و نقش شهرها در ارتباط با مناطق داخلی یک کشور، تابع سیستم مدیریت سیاسی یک کشور در قالب تقسیمات سیاسی هر کشور است. تغییراتی که در سیستم تغییرات کشوری صورت می‌گیرد بر کارکردهای یک شهر و در

نتیجه بر جایگاه یک شهر در سیستم سلسله مراتبی سکونتگاهها تاثیر بسزایی دارد (Wilk, 2004:1). در واقع با ارتقای سیاسی یک شهر در یک سیستم سلسله مراتبی، نقشها و قدرت اداری- خدماتی گستردهتری به آن شهر اعطا می‌شود که این امر در ایفای نقشهای گسترده‌تر و جدیدتر یک شهر تاثیر می‌گذارد. بر این اساس روابط قدرت برآمده از ژئوپلیتیک شهری در استان خلیج فارس موجب خواهد شد تا توسعه کالبدی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی این استان شتابان، پایدار و نمادین باشد. بحث نمادین این استان معرف آرمان شهر جمهوری اسلامی در برابر آرمان شهر سکسوالیته عربی - غربی خواهد بود. استان خلیج فارس بستری آماده و خام برای جمهوری اسلامی است تا انگاره‌های انسانی و معرفتی خود را بر سطح آن نقاشی کند.

کارکرد ژئواکونومیک

در سیستم مدیریت سیاسی فضا که در قالب تقسیمات کشوری به اجرای در می‌آید، دولت‌های محلی تحت هدایت دولت مرکزی می‌توانند اقتصاد محلی را در درون محدوده سیاسی- اداری خود مدیریت کنند. این امر باعث می‌شود که فعالیتهای اقتصادی در درون مرزهای واحدهای محلی و بصورت برنامه‌ریزی شده صورت گیرد و نواحی اداری با نواحی اقتصادی به صورت هماهنگ و برنامه‌ریزی شده همپوشانی و اشتراک داشته باشند (Yong, 2005:3). این فرآیند را در مورد ایفای نقش‌های دیگر در واحدها و با توجه به پتانسیل‌های واحدها، تحت عنوان واحدهای اداری-صنعتی، اداری- بازرگانی، اداری- خدماتی، اداری- توریستی و... می‌توان به کار برد. در صورت ارتقای سیاسی این منطقه کارکردهایی شکل می‌گیرد که در نهایت می‌تواند زمینه توسعه کارکردهای شهری این ناحیه را فراهم سازد. مهمترین این کارکردها عبارتند از: افزایش ارائه خدمات در بخش‌های مختلف؛ افزایش سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف در سطح استان؛ افزایش میزان بهره‌برداری از منابع محلی و تولیدات محلی؛ افزایش ارتباطات بین شهرهای استان و شکل‌گیری حلقه‌های ارتباطی؛ توسعه پروژه‌های عمرانی؛ افزایش مشارکت ساکنین در امور مربوط به این استان، افزایش میزان مهاجرت به این استان و رشد جمعیت این منطقه و در نهایت توسعه این منطقه خواهد شد.

با توجه به پتانسیلهایی که در منطقه خلیج فارس و بخصوص در جزایر این منطقه از نظر منابع نفتی، دریایی، توریستی، ارتباطی و... در این منطقه وجود دارد با تشکیل استان جدید در این منطقه کارکردهای اقتصادی جدیدی می‌تواند در این منطقه شکل گیرد. در این راستا با توجه به تشکیل استان جدید و گسترش فعالیت نهادهای محلی همراه با ترزریق اعتبارات می‌توان اقداماتی را

- جهت گسترش فعالیت‌های اقتصادی این منطقه با توجه به ظرفیت‌های آن انجام داد. مهمترین اقداماتی که می‌توان انجام داد بدین صورت می‌باشد:
- مطالعه، طراحی و اجرای طرح‌های بزرگ پرورش ماهی و میگو به منظور تأمین مصارف داخلی و صادرات.
  - سرمایه‌گذاری در زمینه صنایع پایین دستی و بالادستی نفت و گاز با رعایت نکات امنیتی در جزایر مستعد این استان.
  - راه‌اندازی خطوط کشتیرانی مدرن مسافرتی، تفریحی و ایجاد خطوط پروازی منظم با ناوگان استاندارد بین‌المللی به منظور شکوفایی صنعت توریسم در جزایر با توجه به چشم‌انداز زیبای خلیج فارس و ظرفیت فوق‌العاده جزایر ایرانی.
  - راه‌اندازی بورس نفت و گاز و تولیدات پتروشیمی در مرکز استان.
  - مطالعه و سرمایه‌گذاری در زمینه طراحی و ساخت کشتی‌های بزرگ تفریحی و مسافری، حمل بار، نفتکش و صیادی با حضور تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران خارجی و بخش خصوصی در جزایر این استان به منظور انتقال فن‌آوری، اشتغال و ارزآوری.
  - انتقال سازمان مرکزی بنادر و دریانوردی و سازمان‌های مشابه به مرکز استان خلیج فارس به منظور رونق و توسعه این استان.
  - تبدیل برخی از جزایر این استان به مناطق آزاد تجاری و بازرگانی مانند کیش و قشم.
- در نهایت بارورسازی این پتانسیل‌ها باعث توسعه بیشتر این منطقه خواهد شد و از آنجا که توسعه رابطه مستقیمی با مقوله امنیت دارد میان "سلسله مراتب توسعه‌ای" و "سلسله مراتب امنیتی" مناطق مرکزی و مناطق مرزی، رابطه وجود دارد. برقراری چنین رابطه‌ای موجبات تحقق "تعادل توسعه‌ای و " تعادل امنیتی" را فراهم می‌آورد (عندلیب، ۱۳۸۰: ۱۹۷).

نتیجه‌گیری

از مهمترین و راهبردی‌ترین مناطق تحت حاکمیت جمهوری اسلامی ایران که به دلیل اهمیت ژئوپولیتیکی و ژئواستراتژیکی آن از قرن‌ها پیش تاکنون پیوسته مورد توجه شدید قدرت‌ها و دولت‌های همجوار و غیرهمجوار بوده و بنابراین همیشه در معرض رقابت جویی‌ها و کشاکش‌ها در راستای تسلط بر آن بوده است، منطقه خلیج فارس است. استراتژی ژئوپولیتیکی جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدات امنیتی فزاینده در این منطقه به منظور حفظ و حراست از انگاره و کالبد ملی در چهارچوب مفهوم همبستگی ملی و پیوستگی سرزمینی، نیازمند بازنگری در تقسیمات سیاسی فضا در جنوب کشور است. این استان جدید هم می‌تواند در پیوند با فارسی بودن خلیج فارس قرار گیرد و هم در پیوند با مالکیت جزایر باشد. تشکیل استانی با نام خلیج فارس و متشکل از جزایر ایرانی در خلیج فارس می‌تواند کارکردهای گوناگونی داشته باشد. از دید ژئواستراتژیک می‌توان گفت با تشکیل استان جدید در این منطقه، زمینه گسترش نظارت و اعمال حاکمیت نهادهای حکومتی در این منطقه نیز بیشتر می‌شود و با انتقال موسسات اداری، سیاسی، خدماتی، اقتصادی، نظامی و... و به تبع آن مهاجرت جمعیت به این جزایر، کنترل استراتژیک ایران نیز تثبیت خواهد شد. از دیدگاه ژئوکالچر، با تشکیل استانی با نام ملی خلیج فارس و متشکل از ساکنان بومی و غیربومی، سبب پیوند هویت محلی این منطقه با هویت ملی ایران خواهد شد که این امر باعث یکپارچگی ملی و در نهایت امنیت ملی خواهد شد.

از دید ژئوپولیتیک شهری، تشکیل استان خلیج فارس اقدامی است در برابر فعالیت‌های دولت امارات در گسترش جزایر مصنوعی و توسعه نقاط مسکونی در بخش‌های جنوبی خلیج فارس. بر این اساس روابط قدرت برآمده از ژئوپولیتیک شهری در استان خلیج فارس موجب خواهد شد تا توسعه کالبدی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی این استان شتابان، پایدار و نمادین باشد. از دیدگاه ژئواکونومیک، با توجه به پتانسیل‌های ذاتی این منطقه در بخش انرژی‌های فسیلی (نفت و گاز) و همچنین قابلیت‌های توریستی، ترانزیتی و صنایع شیلات، تشکیل استان جدید می‌تواند باعث شکوفایی پتانسیل‌های این منطقه را فراهم و در نتیجه توسعه این منطقه را در پی خواهد داشت که در نهایت در بهبود امنیت در این منطقه و امنیت ملی تاثیرگذار خواهد بود.

منابع

- احمدی‌پور، زهرا (۱۳۹۰)، «نقش نظام تقسیمات کشوری در توسعه ملی مورد مطالعه: ایران»، *فصلنامه مدرس*، ش ۲.
- احمدی‌پور، زهرا و میثم میرزایی‌تبار (۱۳۸۹)، «نقش احساس مکانی در سازماندهی سیاسی فضا»، *فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط*، ش ۱۲.
- احمدی‌پور، زهرا (۱۳۸۶)، «نقش جغرافیای قدرت و حمایت در شکل‌گیری مرزهای جدید تقسیماتی پس از انقلاب اسلامی (سطح شهرستان)»، *فصلنامه مدرس*، ش اول.
- احمدی‌پور، زهرا و علیرضا منصوریان (۱۳۸۵)، «تقسیمات کشوری و بی‌ثباتی سیاسی در ایران (۱۳۵۷-۱۳۸۵)»، *فصلنامه ژئوپلیتیک*، ش اول.
- احمدی‌پور، زهرا (۱۳۷۹)، «تقسیمات کشوری و امنیت داخلی جمهوری اسلامی ایران»، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، ش ۷.
- احمدی، حمید (۱۳۷۷)، «سیاست خارجی آمریکا در خلیج فارس»، *مجله اطلاعات سیاسی اقتصادی* - شماره ۱۳۲.
- ازغندی، علیرضا و جلیل روشندل (۱۳۷۴)، *مسائل نظامی و استراتژیک معاصر*، تهران: انتشارات سمت.
- آشوری، داریوش (۱۳۸۶)، *دانشنامه سیاسی*، تهران: انتشارات مروارید.
- اطاعت، جواد و موسوی، سیده زهرا (۱۳۹۰)، «رابطه متقابل امنیت ناحیه‌ای و توسعه یافتگی فضاهای سیاسی با تاکید بر سیستان و بلوچستان»، *فصلنامه ژئوپلیتیک*، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی، ش اول.
- بوزان، بری و ویور، الی (۱۳۸۸)، *مناطق و قدرت‌ها*، ترجمه رحمان قهرمان‌پور، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- هرمیداس باوند، داود (۱۳۷۷)، *مبانی تاریخی، سیاسی و حقوقی حاکمیت ایران بر جزایر تنب و ابوموسی*، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۵)، *اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک*؛ مشهد: انتشارات پاپلی.
- کریمی‌پور، یدالله (۱۳۸۸)، *ژئوپلیتیک ناحیه‌گرایی و تقسیمات کشوری ایران*، تهران، نشر انتخاب.
- کریمی‌پور، یدالله (۱۳۸۱)، *مقدمه‌ای بر تقسیمات کشوری ایران*، تهران: انتشارات انجمن جغرافیایی ایران.

- ساجدی، سید محی‌الدین (۱۳۹۱)، *مجمع استراتژیک امریکا در خلیج فارس*، پایگاه خبری پرس تی وی: <http://edition.presstv.ir>
- صیامی، قدیر (۱۳۹۰)، «ژئوپلیتیک شهری رویکردی نوین در تحلیل‌های ژئوپلیتیک ایران»، *مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ش ۱۶.
- عبدالله خانی، علی (۱۳۸۳)، *امنیت بین‌الملل ۱: فرصت‌ها، تهدیدات و چالش‌های فراروی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران*، تهران: مؤسسه فرهنگی و مطالعات و تحقیقات بین‌الملل ابرار معاصر.
- عزتی، عزت‌الله (۱۳۸۷)، ژئواکونومیک قرن بیست و یک جایگاه ایران، فصلنامه نگاه، ش ۲.
- ظهراپی، محمد (۱۳۸۶)، «نقش تصویر و متن در یادگیری»، *نشریه: فلسفه، کلام و عرفان*، ش ۱۳.
- عباسی اشلقی، مجید (۱۳۸۹)، *ساخت جزایر مصنوعی در خلیج فارس از منظر حقوق بین‌الملل محیط‌زیست*، فصلنامه راهبرد، ش ۵۸.
- عندلیب، علیرضا (۱۳۸۰)، *نظریه پایه و اصول آمایش مناطق مرزی*، تهران: انتشارات دانشکده فرماندهی ستاد سپاه.
- محمدی، فاطمه (۱۳۹۰)، *جزایر مصنوعی امارات متحده عربی در خلیج فارس و تأثیرات آن بر جمهوری اسلامی ایران*، مرکز بین‌المللی مطالعات صلح.
- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۸۱)، *جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی*، تهران: انتشارات سمت.
- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۷۱)، «تاریخ و جغرافیای سیاسی جزایر ابوموسی، تنب بزرگ و کوچک»، *نشریه اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، ش ۵۹.
- مویر، ریچارد (۱۳۷۹)، *درآمدی نو بر جغرافیای سیاسی*؛ ترجمه دکتر دره میرحیدر، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- صادقی، شمس‌الدین (۱۳۸۰)، *نقش منافع ژئوپلیتیکی ممالک نافذ خارجی در برخورد با مسایل خلیج فارس*، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، ش ۲.
- Hajdu, Zoltan (1987), *Administrative geography and reforms of the administrative areas in Hungary*, Centre for Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences .
- Short, J. R (1993), "An introduction to Political Geography", Published by Rutledge. London, and New York .

- Creanga, Ion(2001), Local public administration in the context of current constitutional provisions and perspective of new constitutional regulations.
- Wilk, Waldemar(2004), the effect of changes in administrative division on the economic position of the largest cities in Poland, warszawa, miscellanea geographical .
- <http://www.persiangulfstudies.com> .

Archive of SID